ХДЗ је још почетком 2014. најавио да са немачким стручњацима разрађује програм уз помоћ којег намерава да Хрватску извуче из економско-социјалне кризе. Ипак, о том програму се још увек мало зна.

Победничка најава новоизабране хрватске председнице, Колинде Грабар Китаровић (ХДЗ), да ће Хрватска постати водећа економија Европске уније, додатно је подстакла радозналост у вези документа који њена странка, Хрватска демократска заједница (ХДЗ) припрема уз помоћ економиста немачке Хришћанско-демократске уније (ЦДУ) и института ИФО, а с којим се тек ту и тамо у медијима похвали шеф ХДЗ-а Томислав Карамарко.

Док део хрватских грађана сматра да би управо Немачка и „немачка памет“ требало у свему да буду узор Хрватској, економисти упозоравају да ситуација није једноставна и да не треба очекивати пресликавање немачког економског модела у хрватске оквире.

„Економска наука у Хрватској је нестала“

Професор Економског факултета у Загребу Љубо Јурчић, некадашњи економски стратег Социјалдемократске партије (СДП), у разговору за ДW тврди да Хрватској у начелу није потребан увоз стране памети. „Међутим, Хрватска је у специфичној ситуацији. Велика је штета што је протекла политика прекинула везу са хрватском науком“, објашњава он наводећи да иза сваке успешне политике стоји и интелектуална групација.

„Будући да се политика од самог осамостаљења Хрватске одлучила за либерални приступ у којем ће тржиште да решава све, без институција и науке, дошло је до прекида те везе. То је разлог зашто је хрватска економска наука, да тако кажем, увела, умрла и

нестала. Ми који причамо, причамо о теоријском приступу на основу малог броја података, а протеклих 20 година нисмо могли да проверимо ни један научни нити стручни концепт на функционисању привреде“, жали се наш саговорник.

Осим тога, упозорава Јурчић, у хрватској јавности мало је оних економиста који се баве националном економијом, а више оних који су лобисти – заступници појединих интересних група. Предвиђања тих других, сматра професор, показала су се као лажна и нису се потврдила у реалности. Уз све то, додаје он, не треба искључити ни заслепљеност страном економијом, теоријом и инвестицијама.

„И сад се као аргумент да је то права економска струка и наука доводе економисти из земаља које потврђују свој успех у реалном животу, попут Немачке или Сједињених Држава.“

Тржишним механизмима мало се верује

Независна посланица у хрватском Сабору Мартина Далић не дели мишљење Љубе Јурчића. Далић је, иначе, била министарка финансија у влади Јадранке Косор, а у септембру 2014. је напустила ХДЗ. „Хрватска не може да поднесе још једну неприпремљену владу која се бави сама собом и задржава само на површини проблема“, поручила је тада. Ипак, управо је она била у страначком економском тиму који је започео преговоре с немачким стручњацима, о чему је ХДЗ известио јавност у марту прошле године. Далић за ДW каже да не види проблем у томе што се траже савети стручњака из других земаља.

„Протеклих 25 година добили смо много савета из иностранства, кроз међународне финансијске институције или од Европску комисију. Много је важније спровођење савета – то је проблем. Хрватска се оволико дуго налази у кризи баш због тога што је била скептична када је реч о спровођењу савета, било домаћих, било страних, а који редовно полазе од принципа тржишне економије, јачања конкуренције, смањивања трошкова, правила игре на међународном тржишту која је неопходно поштовати за успех једне мале и отворене економије.“

Мартина Далић сматра да код политичке елите Хрватске, а све више и у читавом

друштву, постоји мањак поверења у механизме тржишта. Све се мање верује да мала хрватска економија уопште треба да се уклопи у та правила игре. „Постоји велика склоности ка тражењу сопствених путева и решења. При том се хрватски званичници позивају на одређене специфичности као препреке у спровођењу реформи, а које су друге бивше социјалистичке земље спровеле и зато имају боље резултате од нас.“

Специфичности економске политике

Професор Јурчић, са друге стране, наглашава да никако не би требало очекивати копирање немачког економског модела, управо због специфичности којима економска политика мора да се прилагоди. „Различити су ресурси, историјска искуства, структура друштва и привреде и, коначно, различит је ниво развијености“, образлаже Јурчић. Немачки Брути друштвени производ (БДП) је, додаје он, већи од 30.000 евра по глави становника и он расте, а Хрватска је тек на 10.000 евра и њен БДП пада. Управо ту је разлика у економским политикама, јер није исто подићи БДП са 30.000 на 35.000 евра и са 10.000 на 15.000.

„Хрватска има незапосленост од преко 20 одсто, мерено према немачким критеријима, а Немачка је на 6 процената. Ни то нису услови у којима може да се води једнака политика. И индустријске структуре су различите. Немачка економија је робно-извозна, а хрватска није. Ту је и друштвена структура. С једне стране, имамо немачку историју и културу, а с друге – медитеранску културу, социјализам, остатке Аустроугарске и бољшевизма. Овде се догађао сукоб светова“, наводи Јурчић све могуће разлике у друштвеној структури и култури које чине проблем у прихватању истих идеја.

„Једнаке мере у различитим културама имају различит ефекат. Било би погрешно и штетно примењивати немачки концепт у Хрватској, поготово када се узме у обзир велика разлика у привредама и ефикасности. Постоје исти инструменти, али је потребно да се они различито користе.“ Јурчић тако за немачку привреду каже да је „прегрејана“, ефикасна и да производи више него што је Немцима потребно, док је хрватска привреда „расхлађена“. Због тога се, сматра исте мере не могу користити.

Шта је председница хтела да каже

„Хрватска ће бити међу најразвијенијим државама ЕУ и света. Ми смо ти који ће извући земљу из кризе“, поручила је у свом победничком говору новоизабрана председница Колинда Грабар Китаровић. Али у то је мало ко у Хрватској поверовао. „Чак ни када би освојила два узастопна мандата, ни деценија не би била довољно за то“, сматра професор Јурчић. „Када бих то дословно тумачио, то би било небеско чудо. То се у историји није догодило. Хрватска у року десет година не може да скочи са 10.000 на 30.000 евра БДП по глави становника. То је била политичка порука, жеља и идеја. Преведено, то би било обећање да ћемо у року од три или четири године постати најбрже растућа економија у Европи. Мислим да је то председница хтела да каже. Чак и када би расли стопом од 7 одсто годишње, требало би нам десет година да удвостручимо доходак, а и тада би били 30 одсто нижи од просека Европи. А стопа од 7 процената је огромна, дупло већа од стопе које могу да остваре организованија друштва као што су Холандија, Енглеска или Шведска“, закључак је Љубе Јурчића.

Ни посланица Мартина Далић не мисли да Хрватска за десет година може да постане најуспешнија земља Уније, како је то обећала нова председница, јер су у утакмици државе које своје демократије и економије развијају вековима. „Ту изјаву Колинде Грабар Китаровић видим као њено мишљење да Хрватска може боље од овога сада. И ја мислим да може. Пут је у променама, реформама и јачању тржишних механизама.“

Наша саговорница тако напомиње да су формална овлашћења председнице по питању економије ограничена, али да би она могла да ауторитетом захтева, подстиче и нуди платформу за политички разговор и договор о минимално пет неопходних реформи од којих ни једна влада не би смела да одустане у наредних десет година.

Бивша министарка финансија у те реформе убраја тржишну економију као и разјашњавање грађанима да држава није та која ће увек и у свакој прилици да се о њима брине. Неопходна је и реформа државне управе на начелима ефикасности и резултатима рада, као и реформа јавног здравства у условима све старијег становништва и све скупље медицинске технологије. „Овакво јавно здравство, у којем је целокупна заштита доступна свима и у свакој прилици, финансијски је неодржива. То звучи ружно и није популарно, али је нажалост тако. Ни једна од тих реформи не може се спровести преко ноћи и са пар промена закона. Потребан је континуитет у њиховом спровођењу и то кроз неколико мандата“, тврди Далић уз напомену да је управо задатак оних који управљају државом да буду паметнији и да виде даље од просечног грађанина.

При томе ће политичари, нарочито они на власти, рећи да грађани, пре свега они запослени у јавним службама, пружају највећи отпор свим реформама и захватима у

привреди. Тешко да ће без ломљења тог отпора неки већи успех да остваре и немачки стручњаци – уколико њихови партнери из ХДЗ-а на идућим парламентарним изборима добију нову прилику да руководе Хрватском.

(Дојче веле)